

Een grote uitnodiging

Door de doop behoren we tot een wereldwijde gemeenschap, die van Gods liefde leeft. In deze liefde ervaren wij vergeving. We worden gesterkt. We ervaren bevrijding van angsten. We ontvangen veel en daarvoor brengen wij dank. Dit alles vieren we in het Heilig Avondmaal.

Het Avondmaal is een sacrament. Jezus Christus nodigt ons daarvoor uit. Gebaren en symbolen vullen de woorden aan. Het is alsof wij samen aan tafel zitten en voedsel ontvangen uit Gods hand. We “proeven en genieten de goedheid van de Heer” (Psalm 34,9). In het delen van brood en wijn is Jezus Christus bij ons. Zijn vriendelijkheid dragen wij door.

Met Jezus Christus aan één tafel

Een kijkje in de Bijbel:

Voor Jezus is het aan tafel gaan met mensen aan de rand van de samenleving een teken van Gods liefde.

Toen hij thuis aanlag voor de maaltijd, kwam er ook een groot aantal tollenaars en zondaars, die samen met hem en zijn leerlingen aan de maaltijd deelnamen. De Farizeeën zagen dit en zeiden tegen zijn leerlingen: ‘Waarom eet uw meester met tollenaars en zondaars?’ Hij hoorde dit en gaf als antwoord: ‘Gezonde mensen hebben geen dokter nodig, maar zieken wel. Overdenk eens goed wat dit wil zeggen: “Barmhartigheid wil ik, geen offers” Ik ben niet gekomen om rechtvaardigen te roepen, maar zondaars.’

Uit Matteus 9

Voor zijn dood viert Jezus in de Joodse traditie het Pesachmaal met zijn discipelen.

Op de eerste dag van het feest van het Ongedesemde brood, wanneer het pesachlam wordt geslacht, ... stuurde hij twee van zijn leerlingen op pad ... en ze bereidden het Pesachmaal. Toen de avond was gevallen, kwam hij met de twaalf. (...) Terwijl ze aten, nam hij een brood, sprak het zegengebed uit, brak het brood, deelde het uit en zei: ‘Neem hiervan, dit is mijn lichaam.’ En hij nam een beker, sprak het dankgebed uit en gaf hun de beker, en allen dronken eruit. Hij zei tegen hen: ‘Dit is mijn bloed, het bloed van het verbond, dat voor velen vergoten wordt. Ik verzeker jullie: ik zal niet meer van de vrucht van de wijnstok drinken tot de dag komt dat ik er opnieuw van zal drinken in het koninkrijk van God.’

Uit Markus 14

De leerlingen herkennen de opgestane Jezus wanneer Hij het brood met hen deelt.

Diezelfde dag gingen twee van de leerlingen op weg naar een dorp dat Emmaüs heette ... Ze spraken met elkaar over alles wat er was voorgevallen. Terwijl ze zo met elkaar in gesprek waren, kwam Jezus zelf naar hen toe en liep met hen mee, maar hun blik werd vertroebeld,

¹ De Intersynodale Liturgische Commissie heeft voor het Avondmaal en de doop geen eigen tekst geschreven. De Theologische Commissie heeft 2018 een flyer over het Avondmaal uitgebracht. De tekst wordt hier in het handboek opgenomen. Het hoofdstuk over een aantal praktische opmerkingen zijn toegevoegd en de volgorde is veranderd.

zodat ze hem niet herkenden. (...) Ze naderden het dorp waarheen ze op weg waren. Jezus deed alsof hij verder wilde reizen. Maar ze drongen er sterk bij hem op aan om dat niet te doen en zeiden: 'Blijf bij ons, want het is bijna avond en de dag loopt ten einde.' Hij ging mee het dorp in en bleef bij hen. Toen hij met hen aan tafel aanlag, nam hij het brood, sprak het zegengebed uit, brak het en gaf het hun. Nu werden hun ogen geopend en herkenden ze hem.
Uit Lukas 24

Eén maaltijd – vele betekenissen

Als christenen Avondmaal vieren, doen zij wat Jezus Christus hen heeft opgedragen: ze breken het brood en geven elkaar de beker door, in de herinnering aan Hem. Brood en wijn zijn symbolen, die boven zichzelf uitstijgen. Wij zien, voelen, proeven brood en wijn en voelen toch veel meer.

De viering van het Avondmaal kan diverse ervaringen oproepen en op verschillende manieren geïnterpreteerd worden. In allerlei situaties van het leven kan het verschillende waarde hebben.

Bevrijding Het Avondmaal staat in de traditie van de Joodse Pesachmaaltijd, waarin Israël de bevrijding uit de slavernij in Egypte herdenkt. Zoals God Israël naar de vrijheid leidde, zo opent Jezus voor ons een uitweg uit de maalstroom van liefdeloosheid, geweld en dood. Door Zijn liefde zijn wij in staat aandacht te hebben en verantwoordelijkheid te nemen voor andere mensen, de wereld en onszelf.

Offer In veel godsdiensten bestaan offers. Dit vinden we ook terug in het Avondmaal. Er wordt echter niet iets tastbaars geofferd, zoals een dier, maar Jezus geeft zichzelf, uit liefde. Daarmee zijn geen verdere offers voor verlossing nodig.

Vergeving In het Avondmaal wordt ons vergeving beloofd. Falen, verwondingen, breuklijnen, mislukkingen hoeven het leven niet blijvend te beschadigen. Omdat God vergeeft, is een nieuw begin mogelijk.

Verzoening De beloofde vergeving verandert ons. Daardoor kunnen we ons met anderen verzoenen. Wanneer wij brood en wijn ontvangen, reiken wij uit naar de vrede die van God komt. Hij maakt ons tot vredestichters.

Te gast zijn Aan de tafel van Jezus ervaren wij de gastvrijheid van God. We kunnen met lege handen komen. Wij zijn ontvangers, begiftigden. Er wordt niets van ons geëist. We laten ons raken door Gods gulheid.

Gemeenschap Door het Avondmaal ontstaat er gemeenschap. Christus brengt mensen bij elkaar, hoe verschillend ze ook zijn. Wij breken voor elkaar het brood en delen de beker als teken van de overwinning van tegenstellingen en het einde van uitsluiting. Het Avondmaal geeft ons moed om met anderen te delen, ook in het leven van alledag, ook in onze wereld.

Verbond Wij geloven: God heeft met ons een verbond gesloten. De doop is daarvan een teken. In het Avondmaal wordt dit verbond versterkt en vernieuwd. Wij horen bij God en bij elkaar en dat laten we zien door elkaar een hand te geven.

Verwachting Wie de maaltijd viert wordt niet verzadigd en tevreden, maar verwachtingsvol. Het Avondmaal versterkt de hoop in ons op een nieuwe hemel en een nieuwe aarde. De

maaltijd geeft ons een voorproefje op het Rijk van God onder ons. Het geeft kracht voor de volgende stappen op de weg “totdat Hij komt...”, zoals het in onze liturgie staat.

Dank Vergeving, gemeenschap, hoop... – met deze gaven vernieuwt God ons leven. We ontvangen veel. Het vieren van het Avondmaal drukt onze dank daarvoor uit. In sommige kerken wordt het Avondmaal daarom Eucharistie (dankzegging) genoemd.

VOORBEREIDING VAN DE DEELNEMERS

Wie is uitgenodigd?

Jezus Christus nodigt allen uit die gemeenschap met God zoeken. Als uitdrukking van het bindende karakter van deze gemeenschap geldt in veel kerken de doop als voorwaarde voor deelname aan het Avondmaal.

Traditiegetrouw staat in de Broedergemeente de eerste uitnodiging voor het Avondmaal in verband met het afleggen van je belijdenis. Ook kinderen kunnen na een gepaste onderwijzing deelnemen aan het Avondmaal.

De Broedergemeente viert een “Open Avondmaal”: Christenen uit andere kerken en denominaties zijn welkom.

Bij alle vragen over deelname aan het Avondmaal is te overwegen, dat het Jezus Christus zelf is, die uitnodigt.

Hoe kan men zich op het Avondmaal voorbereiden?

De voorbereiding op het Avondmaal kan zowel in de gemeente als ook individueel gebeuren. Wat betekent het dat ons in het Avondmaal vergeving en een nieuw begin wordt toegezegd?

Waar ligt voor mij de oproep om schuld te bekennen en verzoening te zoeken?

Het gaat erom, dat wij de Avondmaalsviering in verband met het dagelijkse leven in de gemeente zien. Een verzoeningsproces kan door een Avondmaal afgesloten, maar ook ingeleid worden.

Wordt er waarde gehecht aan bijzondere kleding?

Er zijn geen kledingvoorschriften voor het Avondmaal, maar kleding kan helpen om het feestelijk karakter van het Avondmaal en zijn bijzondere waarde tot uitdrukking te brengen. In de Nederlands-Surinaamse gemeenten dragen veel gemeenteleden witte kleding naar het Avondmaal. Net als de witte talaren symboliseert dit reinheid en vergeving; tegelijkertijd is het een uitdrukking van culturele identiteit. Vragen rond de kleding mogen de gemeenschap niet in de weg te staan.

HET HEILIG AVONDMAAL IN DE EVANGELISCHE BROEDERGEMEENTE

De viering van het Avondmaal in de Broedergemeente benadrukt de **gemeenschap** als zusters en broeders. In het begin geven we elkaar de hand als teken van vergeving. De handdruk aan het einde van de viering versterkt het verbond met Christus en met elkaar.

Het brood en de beker worden in de rijen van de gemeente uitgedeeld. Tijdens het uitdelen zingt de gemeente. Het brood wordt telkens voor twee personen gebroken. Het wordt gezamenlijk gegeten als iedereen het heeft ontvangen. De beker wordt in de rijen doorgegeven. Als er kleine bekertjes worden uitgedeeld, wordt er gezamenlijk gedronken.

Het **verloop** van het Avondmaal in de Broedergemeente:

- Openingslied
- Gebed
- Lied (met handdruk als teken van vergeving)
- Instellingswoorden voor het brood
- Uitdelen van het brood (met liederen)
- Gezamenlijk eten van het brood
- Gebed in stilte en aanbidding: “Heilige Here God”
- Instellingswoorden voor de beker
- Ontvangst van de beker/uitdelen van de kleine bekers (met liederen)
- Gezamenlijk drinken van de kleine bekers
- Lied (optioneel)
- Dankzegging
- Lied (met handdruk als teken van verbondenheid)
- Wisselgezing
- Zegen

Het **middelpunt** van de Avondmaalsviering in de Broedergemeente is de gezamenlijke aanbidding in stilte, gevolgd door de wisselzang tussen orgel, liturg en gemeente. In de tekst op deze plek, die gebaseerd is op een lied van Maarten Luther, weerklinkt het ”Heilig, heilig, heilig” uit Jesaja 9,3: “Heilige Here God, heilige sterke God, heilige barmhartige Heiland, / Gij eeuwige God, / Laat ons nooit ontvallen onze troost uit uw dood.” Als teken van eerbied worden de eerste drie regels alleen door het orgel geïntoneerd.

De viering eindigt met een **vooruitzicht**: een korte wisselzang verwoordt de hoop dat mensen over alle grenzen heen met elkaar en met God verzoend het “grote Avondmaal” met Jezus zullen vieren. Daarbij hoort ook het verlangen om nu al met mensen van verschillende kerken en christelijke geloofsgemeenschappen samen te komen aan de tafel van de Heer.

Vormgeving: Voor de Avondmaalsviering wordt een verschillend vormgegeven liturgieblad gebruikt. In de keuze van de liederen worden verschillende aspecten van het Avondmaal uitgedrukt. De liedkeuze richt zich ook naar de situatie waarin het Avondmaal wordt gevierd. Ook het tijdstip van de viering in het kerkelijk jaar (Oogstfeest, Advent, Lijdenstijd, ect.) of het theologische thema (oecumene, zending, vrede, ect.) kan de liedkeuze bepalen.

De aanwezigheid van Christus begrijpen: Zoals alle kerken vertrouwt de Broedergemeente erop dat Jezus Christus aanwezig is als wij brood en wijn in Zijn naam met elkaar delen. Er is echter geen bijzondere leer hoe dat kan gebeuren; het blijft een mysterie. Gods handelen gaat ons menselijk begrip te boven. Zo biedt de Avondmaalsviering van de Broedergemeente ruimte voor verschillende interpretaties en persoonlijke ervaringen. Allen, die in de Avondmaalsviering meewerken, dragen in de regel zogenaamde **witte talaren**. Deze verwijzen naar de witte gewaden, die in het Boek van de Openbaring worden genoemd en die voor het kleed van de nieuwe gerechtigheid staan (vgl. Openb. 19,8).

Het Avondmaal is in de Broedergemeente in wezen een aparte dienst. Tegenwoordig wordt het vaak ook aansluitend aan of geïntegreerd in een preekdienst gevierd. Veel gemeenten vieren het ongeveer om de twee maanden. Ondanks regionale verschillen is de gezamenlijke praktijk van het Avondmaal van de Broedergemeente duidelijk herkenbaar. Daarin zijn de gemeenten van de Europees–Continentale provincie met elkaar en met de Broedergemeente wereldwijd verbonden.

Instellingswoorden in het Avondmaal:

Onze Heer Jezus Christus nam in de nacht waarin Hij verraden werd het brood, sprak de zegen uit, brak het, gaf het Zijn discipelen en zei: “Neemt, eet, dit is mijn lichaam dat voor u gegeven wordt; doet dit tot mijn gedachtenis.”

Evenzo nam onze Heer Jezus ook de drinkbeker na de maaltijd, gaf hem aan Zijn discipelen en zei: “Drinkt allen daaruit! Dit is mijn bloed, het bloed van het nieuwe verbond, dat voor u en voor velen vergoten wordt tot vergeving van zonden. Doet dit, zo dikwijls gij dit drinken zult, tot mijn gedachtenis.”

WAAR VERDER NOG AAN TE DENKEN IS:

- **Wie mag het Avondmaal uitdelen?** Een predikant (m/v) leidt als Liturg het Avondmaal. Gemeenteleden, die voor deze dienst worden aangesteld, delen het brood en de wijn mede uit. In bijzondere situaties kunnen ook andere gemeenteleden de opdracht krijgen om een Avondmaalsviering te leiden.
- **Wie draagt een witte talaar:** De Liturg en de dienende gemeenteleden dragen een witte talaar. De dienende gemeenteleden kunnen ook andere kleding dragen. Witte of andere feestelijke kleding heeft dan de voorkeur.
- **Zijn er regels rondom brood en wijn?** Een bijzonderheid in de Broedergemeente zijn de dubbele oblaten, waarmee bij het uitdelen het breken van het brood wordt gesymboliseerd. Er kan echter, net als in de gemeenten van de Oude Broeder-Uniteit, ook gewoon brood worden gebruikt. Traditiegetrouw werd, op grond van de symbolische waarde, gebruik gemaakt van rode wijn. Tegenwoordig wordt er in veel gemeenten alcoholvrije wijn of druivensap geschonken om rekening te houden met mensen, die geen alcohol drinken.
- **Moet iedereen knielen?** Als teken van de innerlijke toewijding aan God knielt de gemeente bij het openingsgebed en tijdens het stille gebed in het midden van de viering. Wie niet knielen kan blijft zitten.
- **Drinkt iedereen uit één beker?** Het Avondmaal kan met de grote beker, met kleine bekertjes of met beide vormen in één viering gevierd worden. Dat is afhankelijk van het gebruik in de desbetreffende gemeente. Alhoewel de grote beker, waaruit iedereen drinkt en die door de rij gegeven wordt, een sterk symbool is, kunnen ook de kleine bekertjes, die iedereen uitgedeeld krijgt en die gezamenlijk gedronken worden, het gemeenschap stichtende karakter en de verbondenheid met de éne Heer uitbeelden. Bij vieringen waarbij zowel de kleine bekertjes alsook de grote beker gebruikt worden moet

duidelijk aangeven zijn in welk deel van de kerkzaal de grote beker gedeeld wordt en waar de kleine bekers.

PRAKTISCHE OPMERKINGEN

- Het Avondmaal is een van de centrale christelijke tradities. In de Evangelische Broedergemeente heeft het een bijzonder karakter en vorm. Vaak hebben gasten en gemeenteleden vragen over de viering, omdat de vorm en de inhoud niet zonder meer begrepen worden. Daarom is een korte inleiding of informatie vooraf goed, als er vele gasten zijn.
- Als de organist niet goed bekend is met EBG liturgie van het Avondmaal moet hij of zij goed ingelicht worden.
- Omdat het Avondmaal een aparte viering is, is er een korte pauze tussen preekdienst en Avondmaalsviering gebruikelijk. Zo hebben gemeenteleden, die niet aan het Avondmaal deel willen nemen, de gelegenheid om de kerk te verlaten. Door muziek wordt aangegeven wanneer het Avondmaal begint. Klokkengeluid is niet gebruikelijk.
- Bezoekers hebben de mogelijkheid om bij de viering aanwezig te zijn zonder aan het Avondmaal deel te nemen. Bij het uitdelen van brood en wijn blijven zij gewoon zitten.
- De dienende zusters en broeders komen samen met de liturg binnen. Daarbij wordt het brood en de wijn meegebracht. In sommige gemeenten staat de wijn ook al klaar op de tafel.
- Het is gebruikelijk dat de liturg het brood zelf uitdeelt. Maar dat is niet noodzakelijk.
- Wordt de grote beker gebruikt, dan drinken de dienende leden eerst uit de beker, voordat de wijn aan de gemeente uitgedeeld wordt. Worden kleine bekers uitgedeeld, dan ontvangen de dienende leden als laatste de bekertjes. Voor de liturg staat in elk geval een grote beker klaar.
- Het is aan te bevelen om alle opmerkingen over het verloop op de liedblaadjes te zetten of bij begin door te geven, zodat de viering niet door tussenopmerkingen verstoord wordt.
- Kinderen, die aanwezig zijn, maar niet kunnen deelnemen, kunnen onder het uitdelen van het brood de zegen door handoplegging ontvangen. Zo worden zij deel van de gemeenschap.

Auteur:	Theologische Commissie / Liturgische commissie (Stefan Bernhard)
Jaar:	2018 / 2022
© Evangelische Broedergemeente • Intersynodale Liturgische Commissie voor Nederland	